

Medicinal Plants of Flora of KSU Avsar Campus (Kahramanmaras) and Surrounding Areas

Yusuf Ziya Kocabas^{1*}, Adem Erol², Oguzhan Aktolun³

¹KSU, Vocational School of Turkoglu, Department of Medicinal and Aromatic Plants, Kahramanmaras-Turkey

²KSU, Faculty of Agriculture, Department of Field Plants, Kahramanmaras-Turkey

³KSU, Graduate School of Natural and Applied Sciences Department of Biology, Kahramanmaras-Turkey

•Received Date: 19 Apr 2017

•Revised Date: 06 Jun 2017

•Accepted Date: 02 Jul 2017

•Published Online: 10 Jul 2017

Abstract

Kahramanmaras is at the point of the intersection of Mediterranean and Irano-Turanian phytogeographical regions which are very important in terms of geographical location and plant geography. This area has a rich and various vegetation structure due to complex physical geographical structure and other environmental factors. It is crucial to protect by determining this rich biodiversity. The research area is located in the Kahramanmaras province and on the C6 square in Davis's grid system. The campus of KSU and its surrounding area is located in the Ceyhan Valley. The native flora of this area has been extensively destroyed by anthropogenic effects. This study was carried out between 2015 and 2017 and the plants used in medicinal and aromatic purposes of the native flora were investigated. As a result, it was determined that 47 plant taxa belonging to 27 families for used medically. In terms of species number, the largest families are as following; Lamiaceae (7), Asteraceae (5), Rosaceae (3). These plant taxa were alphabetically indicated according to their family names, Latin and local names as well as with their used parts and usage purposes.

Keywords

Flora, Kahramanmaras, Medicinal Plant

*Corresponding Author: Yusuf Ziya Kocabas, kocabasyz@ksu.edu.tr

KSÜ Avşar Yerleşkesi (Kahramanmaraş) ve Çevresi Florasının Tıbbi Bitkileri

Yusuf Ziya Kocabaş^{1*}, Adem Erol², Oğuzhan Aktolun³

¹KSÜ, Türkoğlu MYO Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bölümü, Kahramanmaraş 46100, Türkiye

²KSÜ, Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, Kahramanmaraş 46100, Türkiye

³KSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Kahramanmaraş 46100, Türkiye

•Gönderi Tarihi: 19 Nis 2017

•Düzeltilme Tarihi: 06 Haz 2017

•Kabul Tarihi: 02 Tem 2017

•Çevrimiçi Yayın Tarihi: 10 Tem 2017

Özet

Kahramanmaraş coğrafik konumu ile bitki coğrafyası açısından çok önemli olan Akdeniz ve İran-Turan fitocoğrafik bölgelerinin kesişme noktasındadır. Bu bölge, farklı coğrafik yapı ve çevresel faktörlerin etkisi ile zengin ve çeşitli bir vejetasyon yapısına sahiptir. Bu zengin çeşitliliğin belirlenerek korunması çok önemlidir. Araştırma alanı Kahramanmaraş ilinde Davis'in grid sisteminde C6 karesindedir. KSÜ kampüsü ve çevresi Ceyhan Vadisi'nde yer almaktadır. Bu bölgedeki doğal flora insan etkisi ile aşırı zarar görmüş durumdadır. Bu çalışma 2015-2017 yılları arasında yürütülmüş ve doğal florada bulunan bitki türlerinden tıbbi olarak kullanılanlar araştırılmıştır. Sonuç olarak tıbbi açıdan kullanılan 27 familyaya ait 47 bitki taksonu belirlenmiştir. Tür sayısı bakımından en büyük familyalar sırasıyla; Lamiaceae (7), Asteraceae (5), Rosaceae (3)'dir. Bu bitki taksonlarının latince ve yerel isimleri, kullanılan kısımları ve kullanım amaçları familya isimlerine göre alfabetik olarak verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Flora, Kahramanmaraş, Tıbbi Bitki

*Sorumlu Yazar: Yusuf Ziya Kocabaş, kocabasyz@ksu.edu.tr

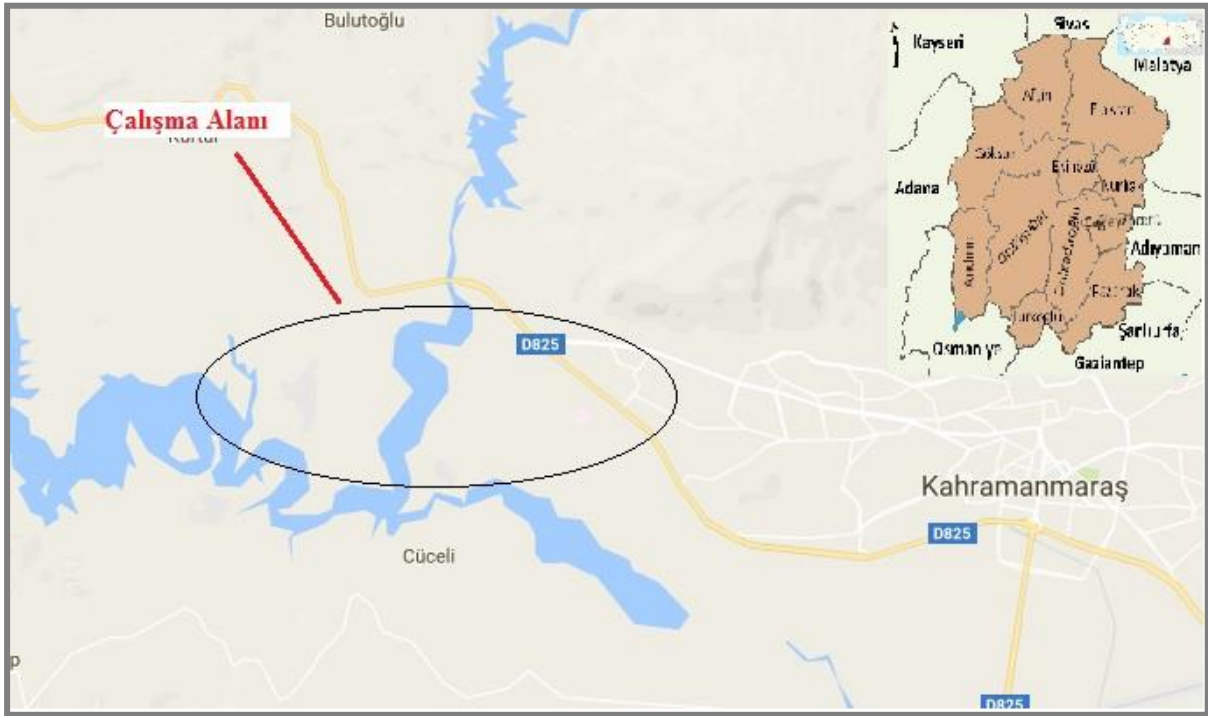
1. GİRİŞ

Doğal kaynaklar insanlık tarihi boyunca kullanılmaya başlanmıştır. Bu kullanımlar arasında; gıda, ilaç, çay, baharat, yakacak, kozmetik, boya, silah, büyü, hayvan yemi sayılabilir. İnsan ve çevresi arasında devam eden etkileşim diğer canlı grupları ile vazgeçilemez bir bağ oluşmasına neden olmuştur. Bitkiler insanlar tarafından günlük hayatta birçok alanda tercih edilmektedir. Bu durum tüm dünya tarafından benimsenen ve önemli araştırmaların yapıldığı etnobotanik bilim dalının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Etnobotanik kelime bakımından; etno:insanlar ile ilgili araştırmalar, botanik:bitki bilimi anlamına gelmesinin yanı sıra kültürel ve sosyolojik açıdan farklı olan toplumlardaki bitki-insan ilişkileri anlamını da taşır [1-3]. Bir bilim dalı olarak gelişmeye başladığı 19 yy'ın sonunda etnobotanik başta Dünya Sağlık Örgütü (WHO) olmak üzere birçok büyük ilaç şirketi bu alandaki araştırmalara destek vermiştir [4]. Farklı toplumlarda kullanılan geleneksel etnobotanik bilgiler ve bunların yaygın etkisi çeşitli araştırmalara konu olmuştur [3, 5-9]. Geleneksel tedavi yöntemlerinin insan sağlığı üzerindeki rolünün fark edilmesi ve bu alandaki araştırmaların artması üzerine WHO geleneksel tedavi yöntemlerinin yaygınlaşması ve standardizasyonu için “Geleneksel Tıp Stratejileri” programını başlatmıştır [10]. Etnobotanik araştırmalar sonucu elde edilen veriler uzun bir zaman süreci sonucunda ve deneme-yanılma yoluyla oluşan bilgilerin bilimsel bakış açısıyla değerlendirilmesini sağlamaktadır. Son yıllarda malaria hastalığına karşı geliştirilen ilacın içindeki artemisin (*Artemisia annua* L.) etnobotanik kayıtlar sayesinde keşfedilmiştir [11]. Farklı toplum ve kültürlerde buna benzer keşfedilmeyi bekleyen daha birçok bitki, kullanım şekli ve tedavi yöntemi vardır. Etnobotanik çalışmalar sayesinde bölgesel bazda elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi kadar kuşaklar arasında aktarılması da önemlidir [3, 12, 13]. Türkiye sahip olduğu zengin kültürel mirasın içinde yer alan etnobotanik bilgi birikimi ile tıbbi bitki alanında potansiyel bir kaynaktır [14]. Bu durumun en önemli sebebi Türkiye'nin sahip olduğu farklı iklim ve coğrafik yapıdan dolayı değişik vejetasyonlardaki zengin flora ve biyoçeşitliliğidir. Dünyada bulunan yaklaşık 400,000 bitki türünün 11,707'si Türkiye'de bulunmaktadır ve bunlarında % 33'ü endemiktir [15-17].

Bu araştırma kapsamında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Kampüsü ve çevresindeki alanda tespit edilen bitki türleri tıbbi kullanımları açısından değerlendirilmiştir. Tespit edilen bitkilerin kullanılan kısımları, ne şekilde değerlendirildikleri ve bazı taksonların fotoğrafları da verilerek bu alanda yapılan çalışmalara katkı sunulması amaçlanmıştır.

2. MALZEME VE YÖNTEM

Çalışmanın yürütüldüğü il Kahramanmaraş; 14,327 km² yüzölçümü ve sahip olduğu 11 ilçe ile Akdeniz bölgesinin doğusunda (K:37°11'038" ve D:36°15'037") yer alır (Şekil 1). Kent 1,089,038 nüfusa sahiptir [18]. Kahramanmaraş zengin biyolojik çeşitliliğe sahiptir, bunun nedeni Akdeniz ve İran-Turan fitocoğrafik bölgelerinin geçiş kuşağında bulunması ve Anadolu Diyagonali'nin güneyinde iki kola ayrıldığı bölgede yer almasıdır [16]. Bölgede kırmızımsı-kahverengi Akdeniz toprakları ile kahverengi ve kahverengi-kireçsiz orman toprakları bulunur [19]. Çalışma alanında kil, siltli kil, kumlu kil, siltli killi tın gibi toprak türlerine sahiptir [21]. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bölgede yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağmurlu geçer [20].

Şekil 1. Çalışma alanı haritası [18]

Bu çalışma 2015-2017 yılları arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Kampüsü ve çevresindeki bölgede bulunan Hasancıklı, Avşar, Kılavuzlu, Kavlaklı, Bulutoğlu, Kürtül, Sarıçukur mahallelerinde yürütülmüştür. Vejetasyon dönemlerinde yapılan arazi gezileri ile türler tespit edilerek, aynı bölgede yerleşik halka bu türlerin yöresel isimleri, kullanılan kısımları ne amaçla ve nasıl kullanıldıkları yönünde sorular yöneltilmiş ve fotoğrafları çekilmiştir (Şekil 4). Toplanan bitkilerin teşhisleri Türkiye Florası'na göre yapılmıştır [16]. Tespit edilen bitkilerin; familyası, kullanılan kısımları, hangi amaçla nasıl kullanıldıkları ve yöresel adları verilmiştir (Tablo 2).

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

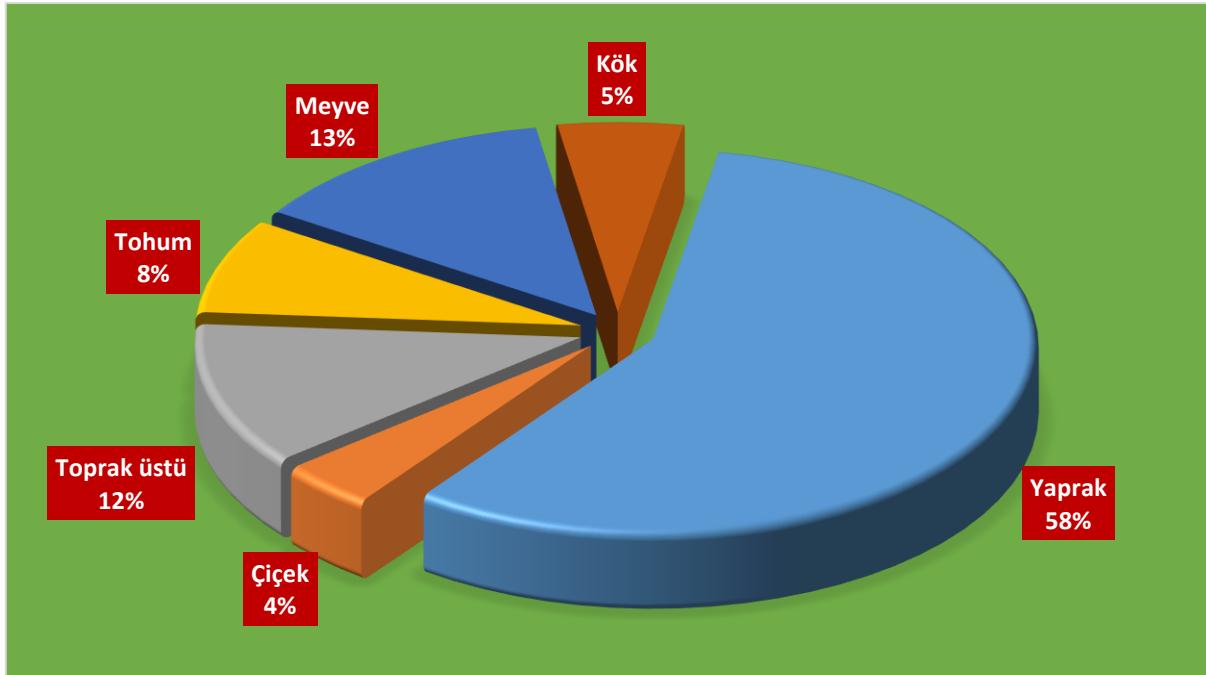
Bu araştırma ile Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Kampüsü ve çevresindeki florada bulunan 27 familya ve 44 cinse ait toplam 47 farklı bitki taksonu tespit edilmiştir. Tespit edilen bitki taksonları araştırma alanında ve Kahramanmaraş il merkezinde yerleşik halk tarafından farklı tıbbi amaçlar için kullanılmaktadır. Tespit edilen bitki taksonları sistematik açıdan değerlendirildiğinde; tespit edilen bitkilerin %68'i otsu, %19'u ağaç ve %13'ü çalı formundadır. Familya bazında ise ilk sırayı Lamiaceae (7 takson), ikinci sırayı Asteraceae (5 takson), üçüncü sırayı Rosaceae, Brassicaceae ve Moraceae (3 takson), Malvaceae, Solanaceae, Caryophyllaceae ve Convolvulaceae (2 takson) diğer familyalar ise 1'er taksona sahiptir (Tablo 1). Bu sonuç bu alanda yapılmış diğer çalışmalarla benzerlik taşımaktadır [3, 22-23]. Bitkilerin genel olarak; yaprakları (%58), meyveleri (%13), toprak üstü kısımları (%12), tohumları (%8) ve diğer kısımları farklı amaçlar için kullanılmaktadır (Şekil 2).

Tespit edilen bitkiler doğadan toplanarak (37 takson) veya (10 takson) kültürü yapılarak kullanılmaktadır. Tespit edilen taksonlar; sindirim rahatsızlıkları için, çeşitli yara tedavileri için, romatizmal ağrılar için, afrodisyak olarak, saç bakımı için, damar açıcı olarak, kas krampları için, nefes açıcı olarak, kan ve kalp hastalıkları için, iştah açıcı olarak ve soğuk algınlığı için kullanılmaktadır (Şekil 3). Bu çalışmada tespit edilen bitki taksonlarınının 34'ü taze olarak tüketilirken 13'ü kuru olarak kullanılmaktadır. Bazı taksonların (*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*) odunsu gövdesi kullanılırken, *Solanum americanum* Mill.'in kök kısmı kullanılmaktadır (Tablo 2).

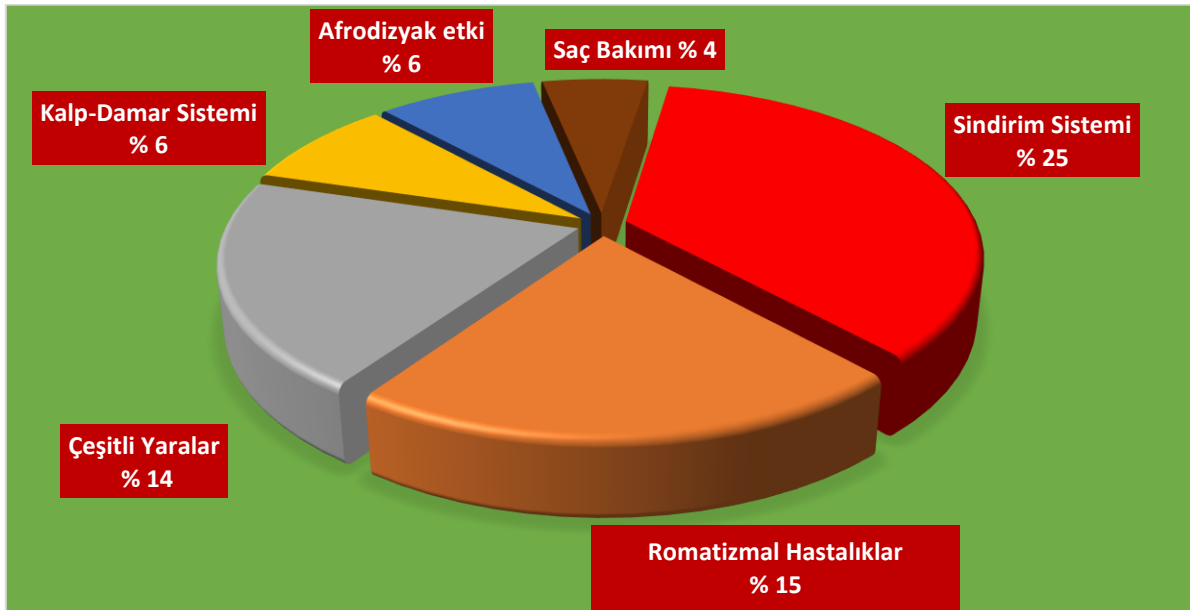
Tespit edilen bitkilerden bir kısmı gıda olarak kullanılmaktadır, gıda olarak tercih edilen bazı taksonlar tıbbi olarak da değerlendirilmektedir. *Arum* türleri bölgede "Tirşik" olarak bilinmektedir, içerdiği alkaloidlerden dolayı zehirlidir [22]. Çiğ yaprakların yoğurt, bulgur ve nohut eklenmesiyle fermente edilerek hazırlanan "Tirşik çorbası" sindirim sistemine olan faydasından dolayı gıda olarak tüketilmektedir. *Nasturtium officinale* (ıspatan) bağışıklık sistemini güçlendirdiği düşüncesiyle özellikle ilkbaharda yemekler ile birlikte tüketilmektedir. *Abelmoschus esculentus* gıda olarak tercih edilmesinin yanında meyvelerinden hazırlanan lapa sinüzit tedavisinde kullanılmaktadır. Bölgede yaygın olarak yetişen dut türleri gıda olarak tüketilmekle beraber; *Morus alba* sindirim sistemi rahatlatıcısı olarak ve meyvesinden yapılan dut pekmezi ise kan yapıcı olarak kullanılmaktadır. *Morus nigra* (urmu dutu) meyvelerinden elde edilen şerbeti nedeniyle bölgede sevilerek tüketilmektedir. Bu türün meyvesi ağız yarası tedavisinde de kullanılmaktadır.

Tablo 1. Çalışmada tespit edilen familyalara ait takson sayıları değerleri

Sıra	Familya adı	Takson Sayısı
1	Lamiaceae	7
2	Asteraceae	5
3	Rosaceae, Brassicaceae, Moraceae	3
5	Malvaceae, Solanaceae, Caryophyllaceae, Convolvulaceae	2
6	Diğer familyalar	1

Şekil 2. Çalışmada tespit edilen bitkilerin kullanılan kısımları

Şekil 3. Çalışmada tespit edilen bitkilerin kullanım alanları

Şekil 4. Araştırma alanında tespit edilen bazı bitkilere ait fotoğraflar; **A)** *Arum dioscoridis* var. *sriacum*, **B)** *Chondrilla juncea*, **C)** *Cichorium intybus*, **D)** *Saponaria officinalis*, **E)** *Scolymus hispanicus*, **F)** *Helianthemum salicifolium*, **G)** *Hypericum lydium*, **H)** *Phlomis pungens* var. *hirta*, **I)** *Thymus kotschyanus*, **J)** *Nigella arvensis* var. *glauca*, **K)** *Rhus coriaria*, **L)** *Tribulus terrestris*

Zeytin (*Olea europaea* subsp. *europaea*) bölgede önemli bir gıda olmakla beraber romatizmal ağrılar için zeytinyağı tercih edilirken, yaprakları şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. Son yıllarda kullanımı ve yetiştirilmesi çok yaygınlaşan nar (*Punica granatum*) meyvesinden elde edilen nar ekşisi ekonomik bir ürün haline dönüşmüş, bölgede ağız yarası tedavisinde ve kalp rahatsızlıkları için kullanılmaktadır. *Glycyrrhiza glabra* var. *glabra* (Mayam)'dan hazırlanan şerbet yaz aylarında serinletici ve sindirim sistemini rahatlatıcı olarak yoğun bir şekilde tüketilmektedir. *Juglans regia* (ceviz) yaprakları saç bakımı için kullanılırken meyvesi

gıda olarak tüketilmektedir. Tespit edilen 9 takson sindirim sistemi rahatsızlıkları için (*Arum dioscoridis* var. *syriacum*, *Cichorium intybus*, *Convolvulus arvensis*, *Convolvulus scammonia*, *Mentha longifolia*, *Glycyrrhiza glabra* var. *glabra*, *Scolymus hispanicus*, *Ficus carica* subsp. *carica*, *Morus alba*), 7 takson çeşitli ağrılar için (*Eriobotrya japonica*, *Hypericum lydiium*, *Olea europaea* subsp. *europaea*, *Paliurus spina-christi*, *Solanum americanum*, *Urtica dioica* subsp. *dioica*, *Veronica cymbalaria*), kullanılmaktadır (Tablo 2). Bölgede doğal olarak yetişen *Rhus coriaria* (Sumak) tohumlarından dekoksasyon yöntemiyle elde edilen “Sumak ekşisi” ağız yarası tedavisinde ve yemeklere lezzet vermek amacıyla kullanılmaktadır. Bu tür mide krampları için farklı bölgelerde kullanılmaktadır [8, 23]. *Tribulus terrestris* L. (çoban çökerten) afrodisyak etkisi nedeniyle ve damar açıcı özelliği için kullanılmaktadır. *Xanthium spinosum* (pıtrak) tohumları şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır. *Urtica dioica* bölgede genellikle saç bakımı ve romatizmal ağrılar için kullanılırken farklı çalışmalarda bu kullanımın yanısıra idrar artırıcı ve sindirim kolaylaştırıcı özelliğinden de bahsedilmektedir [23]. *Elaeagnus angustifolia* meyveleri şeker hastalığı ve üriner sistem rahatsızlıkları için kullanılırken [24] bölgede nefes darlığı tedavisinde kullanılmaktadır. *Paliurus spina-christi*'nin olgunlaşmış meyveleri kaynatılarak elde edilen sıvı içilerek ve masaj yapılarak kas krampları ve eklem ağrıları için kullanılmaktadır. *Juglans regia* yapraklarının şeker hastalığına iyi geldiği düşünülmektedir.

Tablo 2. Araştırma alanında tespit edilen bitkilerin tıbbi yönleri

Familiya Adı	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanım Amacı
Anacardiaceae	<i>Rhus coriaria</i> L.	Sumak	Tohum	Ağız yaraları için
Araceae	<i>Arum dioscoridis</i> SM. var. <i>syriacum</i>	Tirşik	Yaprak	Sindirim Sistemi rahatsızlıkları
Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L.	Sarmaşık	Yaprak	Öksürük kesici
Asteraceae	<i>Chondrilla juncea</i> L.	Çıtlık	Yaprak	Yara iyileştirici
Asteraceae	<i>Cichorium intybus</i> L.	Çıtlık	Yaprak ve çiçek	Mide rahatlatıcı
Asteraceae	<i>Crepis foetida</i> L. subsp. <i>rhoeadifolia</i> M.(Bieb.) Celak.	Hindiba	Toprak üstü kısım	Damar açıcı
Asteraceae	<i>Scolymus hispanicus</i> L. subsp. <i>Hispanicus</i>	Sarı diken	Toprak üstü kısım	Sindirim sistemi rahatsızlıkları
Asteraceae	<i>Xanthium spinosum</i> L.	Pıtrak	Tohum	Şeker hastalığı
Brassicaceae	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	Çingirak otu	Toprak üstü kısım	Yara iyileştirici
Brassicaceae	<i>Nasturtium officinale</i> R.Br.	Ispanan	Yaprak	Bağışıklık sistemi
Brassicaceae	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Turp	Meyve	İştah açıcı
Caryophyllaceae	<i>Saponaria officinalis</i> L.	Sabun otu	Toprak üstü kısım	Mikrop öldürücü
Caryophyllaceae	<i>Vaccaria hispanica</i> (Mill.) Rauschert	Bakla otu	Kök	İdrar artırıcı
Convolvulaceae	<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Sarmaşık	Toprak üstü kısım	Bağırsak parazitleri
Convolvulaceae	<i>Convolvulus scammonia</i> L.	Sarmaşık	Yaprak	Mide krampları
Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	İğde	Meyve, tohum	Nefes açıcı
Fabaceae	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glabra</i>	Mayam	Kök	Serinletici ve mide rahatlatıcı
Hypericaceae	<i>Hypericum lydiium</i> Boiss.	Kantaron	Toprak üstü kısım	Romatizma ağrıları ve sakinleştirici

Familya Adı	Bilimsel Adı	Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanım Amacı
Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Yaprak, meyve	Saç bakımı, şeker hastalığı
Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> L.	Nane	Yaprak	Sindirim kolaylaştırıcı
Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Reyhan	Yaprak	Mikrop öldürücü
Lamiaceae	<i>Phlomis pungens</i> Willd. var. <i>hirta</i> Velen.	Tüylü dağ çayı	Yaprak	Yara iyileştirici
Lamiaceae	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Biberiye	Yaprak ve çiçek	Soğuk algınlığı
Lamiaceae	<i>Salvia palaestina</i> Benth.	Dağ çayı	Yaprak	Soğuk algınlığı
Lamiaceae	<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen	Kekik	Toprak üstü kısım	Soğuk algınlığı
Lamiaceae	<i>Ziziphora capitata</i> L.	Zahter	Yaprak, çiçek	Tansiyon düşürücü
Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne	Yaprak	Saç bakımı
Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench	Bamya	Meyve	Sinüzit tedavisi
Malvaceae	<i>Malva nicaeensis</i> All.	Kömeç	Yaprak	Kadın hastalıkları
Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Urnu dutu	Meyve	İştah açıcı, ağız yarası
Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Beyaz dut	Meyve	Kan yapıcı, Sindirim rahatlatıcı
Oleaecae	<i>Olea europaea</i> L. subsp. <i>europaea</i>	Zeytin	Meyve, yaprak	Romatizmal ağrılar, şeker hastalığı
Pinaceae	<i>Pinus pinea</i> L.	Çam fıstığı	Tohum	Afrodizyak
Plantaginaceae	<i>Veronica cymbalaria</i> Bodard	Venus otu	Toprak üstü kısım	Kas ağrıları
Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Soğukluk	Yaprak	Bağışıklık sistemi, zekâ gelişimi
Punicaceae	<i>Punica granatum</i> L.	Nar	Meyve	Ağız yarası, kalp hastalıkları
Ranunculaceae	<i>Nigella arvensis</i> L. var. <i>glauca</i> Boiss.	Çörek otu	Tohum	İştah açıcı
Rhamnaceae	<i>Paliurus spina-christi</i> P. Mill.	Karaçalı	Tohum	Kas krampları, eklem ağrıları
Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. var. <i>monogyna</i>	Alıç	Gövde	Kalp ve damar sistemi
Rosaceae	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Yenidünya	Yaprak	Romatizma tedavisi, nefes açıcı
Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Kök	Nefes darlığı
Solanaceae	<i>Solanum melongena</i> L.	Patlıcan	Meyve sapı	Hemoroid tedavisi
Solanaceae	<i>Solanum americanum</i> Mill.	İt üzümü	Kök	Romatizmal ağrılar
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp. <i>dioica</i>	Isırgan otu	Yaprak	Romatizmal ağrılarda, saç bakımı,
Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma	Yaprak	Yara iyileştirici
Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i> L.	Çoban çökerten	Toprak üstü kısım	Damar açıcı, afrodizyak, böbrek taşı

4. SONUÇLAR

Bu araştırma ile Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Kampüsü ve çevresindeki alanda bulunan farklı familyalara ait 47 bitki taksonunun tıbbi amaçlar için kullanımları araştırılmıştır. Bu tür bitkiler bölgede doğal olarak yetişmekte ve bölge insanı bu türlere kolayca ulaşabilmektedir. Ayrıca besleyici özellikte olmaları, içerdikleri sekonder metabolitlerden dolayı tıbbi özellik taşımaları ve farklı amaçlar için kullanılabilir olmaları bu türlerin tercih sebebidir. Tıbbi özellikte olan türlerin kullanım şekillerin ve miktarları konusunda dikkatli

olunması gerekir. Farklı kullanım şekilleri tespit edilen bitkilerin büyük kısmı doğadan toplanarak değerlendirilmektedir. Dünya nüfusunda öngörülen artış ve tahmin edilen nüfus doğal kaynakların daha da azalmasına neden olacaktır. Bitkilerin bilinçsiz ve ihtiyaç dışı toplanması gelecekte birçok taksonun neslini tehlikeye sokması mümkündür. Etnobotanik araştırmalar ile elde edilen geleneksel bilgiler yılların birikimi ile elde edilen ve tecrübeye dayanan paha biçilemez kültürel bir değerdir. Mevcut araştırmalar ile tespit edilen bu bilgilerin bilimsel bilgi ile bütünleştirilerek değerlendirilmesi önemlidir. Bu araştırmanın diğer etnobotanik çalışmalarla birleştirilerek Türkiye'nin bu açıdan zengin yapısının ortaya çıkarılmasına ve farklı alanlarda yapılabilecek çalışmalara fikir vermesi olasıdır.

KAYNAKLAR

- [1] T. Tütenocaklı, *Ayvacık (Çanakkale) ve Çevresinin Etnobotanik Bir Çalışma*. XVII. Ulusal Biyoloji Kongresi, 21-24 Haziran, Adana, Turkey, (2004).
- [2] S. Yıldırım, *Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği*. Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, 17 (2004) 175-193.
- [3] Y.Z. Kocabaş, O. Gedik, *Kahramanmaraş İl Merkezi Semt Pazarlarında Satılan Bitkiler Hakkında Etnobotanik Araştırmalar*. Iğdır Univ. J. Inst. Sci. & Tech. 6(4) (2016) 41-50.
- [4] D.J. Chadwick, J. Marsh, *Ethnobotany and the search for new drugs*. In: Ciba Foundation Symposium, Wiley, Chichester, 185 (1994) 42-60.
- [5] T. Baytop, *Therapy with Medicinal Plants in Turkey (Past and present)*. İstanbul: İstanbul University Publications, (1984) 520.
- [6] M. Kargıoğlu, S. A. Cenkçi, N. Evliyaoğlu, M. Konuk, M.Ş. Kök, Y. Bağcı, *An ethnobotanical survey of inner-west Anatolia Turkey*. Human Ecology, 36 (2008) 763-777.
- [7] S. Demirci, N. Özhatay, *An Ethnobotanical Study in Kahramanmaraş (Turkey); Wild Plants Used For Medicinal Purpose in Andırın, Kahramanmaraş*. Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences, 9(1) (2012) 75-92.
- [8] H. Akan, Y. Bakır, *Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açısından Araştırılması*, BEÜ Fen Bilimleri Dergisi, 4(2) (2015) 219-248.
- [9] T. Günbatan, İ. Gürbüz, A. Gençler, *The current status of ethnopharmacobotanical knowledge in Çamlıdere (Ankara, Turkey)*. Turkish Journal of Botany, 40 (2016) 241-249.
- [10] WHO, World Health Organization, *Traditional Medicine Strategy 2002-2005*. Geneva, Switzerland, (2002).
- [11] T. Garnatje, J. Penuelas, J. Valles, *Ethnobotany, Phylogeny, and 'Omics' for Human Health and Food Security*. Trends in Plants Science, 22:3 (2017) 187-191.
- [12] N. Sadıkoğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi*. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, (1998) 106.
- [13] S. Başaran, *Elmalı Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri*, Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Dergisi, 211:5 (2003) 8-18.

- [14] J.B. Hudson, M.K. Lee, B. Şener, N. Erdemoğlu, *Antiviral activities in extracts of Turkish medicinal plants*. *Pharmaceutical Biology*, 38 (3) (2000) 171-175.
- [15] T. Baytop, *Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, (1999).
- [16] P.H. Davis, *Flora of Turkey and The East Aegean Islands*. Vol. 1-9, Edinburgh:Edinburgh University Press, (1965-1985) .
- [17] A. Güner, S. Aslan, T. Ekim, M. Vural, M.T. Babaç, (edlr). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*, Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayınları, İstanbul, (2012) 1290.
- [18] Anonim, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi. <http://kahramanmaras.bel.tr>. (Erişim tarihi 20 Nisan, 2016)
- [19] Anonim, Kahramanmaraş İli Toprak Kaynağı Envanter Raporu, Ankara, (1973).
- [20] Y. Akman, *İklim ve Biyoiklim Biyoiklim Metodları ve Türkiye İklimleri*. Ankara: Palme yayınları, (1990).
- [21] R. Gündoğan, A. Demirkıran, K. Yılmaz, KSÜ Yerleşkesi Detaylı Toprak Etüd Haritalama Proje Raporu (1996).
- [22] Ç. Kızıllarlan, *İzmit Körfezi’nin Güney Kesiminde Etnobotanik Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış) Yüksek Lisans Tezi, (2008).
- [23] R. Polat, S. Selvi, U. Çakılcıoğlu, M. Acar, *Investigations of ethnobotanical aspect of wild plants sold in Bingöl (Turkey) local markets*. *Biological Diversity and Conservation*, 5(3) (2012) 155-161.
- [24] E. Sezik, M. Tabata, E. Yeşilada, G. Honda, K. Goto, Y. Ikeshiro, *Traditional medicine in Turkey. I. Folk medicine in Northeast Anatolia*. *Journal of Ethnopharmacology*, 35 (1991) 191-196.